

allea | All European
Academies

integrity | in't

1 the quality of being ho

integrity. of being wh

Europos tyrėjų etikos kodeksas

PERŽIŪRĖTAS 2023 M. LEIDIMAS

integer

integun

**Leidėjas ALLEA (Visos Europos mokslų akademijos), paskelbta Berlyne,
2023 m. birželio mėn.
Vertimas į lietuvių kalbą, 2024 m. sausis**

Citavimas

Cituojant originalą, prašome nurodyti taip:

ALLEA (2023) Europos tyrėjų etikos kodeksas – peržiūrėtas 2023 m. leidimas (lietuvių k.), Berlynas. DOI 10.26356/ECOC-Lithuanian

Licencija

Šis kūrinys licencijuojamas *Creative Commons Attribution* licencijos sąlygomis, taip leidžiant nevaržomą naudojimą, jei nurodomas originalo autorius ir šaltinis (CC BY 4.0). Licencijos sąlygos išsamiai pateiktos <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>.

Viršelio iliustracija: iStock

Maketas: ALLEA Communications

Duomenys ryšiams

ALLEA | All European Academies

Tel. +49 (0)30 20 60 66 500

El. paštas: secretariat@allea.org

Twitter: [@ALLEA_academies](https://twitter.com/ALLEA_academies)

Interneto svetainė: www.allea.org

Disclaimer

Please note that while great care was taken to ensure the accuracy of the present translation of the 2023 Revised Edition of the European Code of Conduct for Research Integrity, some slight deviation in meaning may be possible. Please refer to the original English-language version of 2023 Revised Edition of the European Code of Conduct for Research Integrity, published by ALLEA in Berlin in 2023, for the precise wording: DOI 10.26356/ECOC.

Acknowledgements

ALLEA would like to sincerely thank Agnė Rodriguez at the Lithuanian Academy of Sciences for preparing the Lithuanian translation.

Turinys

Preambulė	2
1. Principai	4
2. Geroji mokslinių tyrimų praktika	5
3. Nusizengimai tyrėjų etikai	10
1 priedas. Pagrindiniai šaltiniai	13
2 priedas. Peržiūros eiga	16
3 priedas. Socialinių partnerių sąrašas	17
4 priedas. ALLEA Mokslo ir etikos nuolatinė darbo grupė	18

Preambulė

Moksliniai tyrimai – tai veikla, kurios tikslas yra gauti žinių sistemingai tiriant, studijuojant, mąstant, stebint ir eksperimentuojant. Nors skirtingose mokslo disciplinose gali būti taikomi skirtingi metodai, juos visus vienija tikslas geriau suprasti save ir pasaulį, kuriame gyvename. Todėl Europos tyrėjų etikos kodeksas (toliau – Tyrėjų etikos kodeksas) taikomas visų mokslo ir studijų sričių moksliniams tyrimams.

Moksliniai tyrimai yra įprastinė veikla, kurią vykdo daugybė skirtingų dalyvių akademinėje, pramonės ir kitoje aplinkoje. Ši veikla apima tiesioginį ar netiesioginį bendradarbiavimą, dažnai peržengiantį socialines, politines ir kultūrinės ribas. Moksliniai tyrimai grindžiami laisve formuluoti tyrimų klausimus ir kurti teorijas, rinkti empirinius įrodymus ir nešališkai taikyti tinkamus metodus. Taigi, moksliniai tyrimai remiasi tyrėjų bendruomenės darbu ir turėtų būti plėtojami nepriklausomai nuo užsakovų spaudimo ir ideologinių, ekonominių ar politinių interesų.

Tyrėjų etika yra būtina, siekiant išsaugoti pasitikėjimą mokslinių tyrimų sistema ir jos rezultatais. Ji apima tyrėjų bendruomenės pamatinę atsakomybę formuluoti mokslinių tyrimų principus, apibrėžti tinkamo elgesio mokslinių tyrimų srityje kriterijus, maksimaliai didinant mokslinių tyrimų ir jų rezultatų kokybę, patikimumą ir tvirtumą bei tinkamai reaguojant į grėsmes ar nusižengimus gerajai mokslinių tyrimų praktikai. Šiame kontekste mokslinių tyrimų rezultatai aprėpia publikacijas, duomenis, metaduomenis, protokolus, kodus, programinę įrangą, vaizdus, sukurtus daiktus ir kitą mokslinių tyrimų medžiagą bei metodus, bet jais neapsiriboja. Pagrindinis šio Tyrėjų etikos kodekso tikslas – padėti įgyvendinti šią atsakomybę ir nustatyti gaires tyrėjų bendruomenės savireguliacijai.

Tyrėjų bendruomenę sudaro aibė įvairių suinteresuotųjų šalių: tai pavieniai tyrėjai, mokslinių tyrimų grupės ir pagalbinis mokslinių tyrimų personalas. Taip pat joms priskiriamos institucijos ir organizacijos, sudarančios sąlygas moksliniams tyrimams, tokios kaip mokslinių tyrimų institucijos, finansavimo struktūros, akademijos, mokslo draugijos, redakcijos, leidyklos bei kiti susiję dariniai. Tyrėjų etikos kodekse apibūdinama šių subjektų profesinė, teisinė, visuomeninė, etinė ir moralinė atsakomybė skirtingose situacijose. Čia taip pat įeina subjektai, nustatantys ir įgyvendinantys mokslinių tyrimų finansavimo, vertinimo ir publikavimo prioritetus bei kriterijus. Tyrėjų etikos kodeksas pripažįsta institucijų ir organizacijų vaidmenį, skatinant gerosios mokslinių tyrimų praktikos taikymą per tinkamą politiką, procesus, išteklius ir infrastruktūrą.

Tyrimus reglamentuojančių vertybių ir principų interpretavimui gali turėti įtakos socialinė, politinė ar technologinė kaita ir mokslinių tyrimų aplinkos pokyčiai. Pokyčiai,

įvykę nuo 2017 m. *Europos elgesio kodekso mokslinių tyrimų etikos klausimais* paskelbimo, apima technologijų plėtrą ir taikymą moksliniuose tyrimuose naujais būdais bei socialinės medijos naudojimą ir poveikį, dalijantis mokslinių tyrimų rezultatais ir juos skleidžiant visuomenėje. 2023 m. leidime taip pat atsižvelgiama į duomenų valdymo praktikos pokyčius, Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (BDAR) ir naujausius atvirojo mokslo ir mokslinių tyrimų vertinimo pokyčius. 2023 m. Tyrėjų etikos kodekso leidimas taip pat atspindi naują supratimą apie mokslinių tyrimų kultūros svarbą sudarant sąlygas tyrėjų etikai ir įgyvendinant gerąją mokslinių tyrimų praktiką.

Veiksmingas Tyrėjų etikos kodeksas skatina tyrėjų bendruomenės etišką nuostatą. Jo principai svarbūs visai mokslinių tyrimų sistemai ir visoms disciplinoms; be to, jie taikytini tiek viešai finansuojamiems, tiek privatiems moksliniams tyrimams. Juo gali būti grindžiama vietinė, nacionalinė ir konkrečios disciplinos politika bei gairės; jis taikytinas esamai ir naujai mokslinių tyrimų praktikai, pavyzdžiui, piliečių mokslui (angl. *citizen science*) ar dalyvaujamesiems tyrimams (angl. *participatory research*). Kiekviena suinteresuotoji tyrėjų bendruomenės šalis turi aktyviai prisiimti atsakomybę už šios praktikos ir ją grindžiančių principų laikymąsi ir skatinimą.

Šis dokumentas yra atnaujintas *Europos elgesio kodekso mokslinių tyrimų etikos klausimais*, kurį 2017 m. parengė Europos mokslų ir humanitarinių mokslų akademijų federacija ALLEA, leidimas. Atsižvelgiant į kintančias problemas ir naujai atsirandančias sritis, jis periodiškai atnaujinamas, kad ir toliau atitiktų savo paskirtį ir nukreiptų tyrėjų bendruomenę į gerąją mokslinių tyrimų praktiką.

1. Principai

Geroji mokslinių tyrimų praktika remiasi pagrindiniais tyrėjų etikos principais, kurie padeda asmenims, institucijoms ir organizacijoms dirbti susiduriant su moksliniais tyrimams būdingais praktiniais, etiniais bei intelektualiais iššūkiais.

Šie principai yra:

- **patikimumas** siekiant užtikrinti mokslinių tyrimų kokybę planuojant, parenkant metodologiją, atliekant analizę ir naudojant išteklius;
- **sąžiningumas** skaidriai, teisingai, išsamiai ir nešališkai planuojant, atliekant, peržiūrint, rengiant informaciją ir pranešant apie mokslinius tyrimus;
- **pagarba** kolegoms, mokslinių tyrimų dalyviams, tiriamiesiems dalykams, visuomenei, ekosistemoms, kultūros paveldui ir aplinkai;
- **atskaitomybė** už mokslinius tyrimus nuo sumanymo iki skelbimo, už jų vadybą ir organizavimą, mokymą, vadovavimą ir mentorystę bei platesnį poveikį visuomenei.

2. Geroji mokslinių tyrimų praktika

Šiame skirsnyje geroji mokslinių tyrimų praktika aprašoma šiuose kontekstuose:

- Mokslinių tyrimų aplinka
- Mokymas, vadovavimas ir mentorystė
- Mokslinių tyrimų procedūros
- Saugikliai
- Darbo su duomenimis praktika ir jų valdymas
- Darbas drauge
- Publikavimas, sklaida ir autorystė
- Recenzavimas ir vertinimas

2.1 Mokslinių tyrimų aplinka

- Mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos informuoja ir skiria išteklių tam, kad būtų palaikoma tyrėjų etikos kultūra.
- Mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos kuria abipusės pagarbos aplinką ir skatina tokias vertybes kaip lygiateisiškumas, įvairovė ir įtrauktis.
- Mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos kuria aplinką, kurioje tyrėjai nepatiria nepagrįsto spaudimo ir kurioje jie gali dirbti nepriklausomai ir vadovaudamiesi gerosios mokslinės praktikos principais.
- Mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos demonstruoja lyderystę, taikydamos aiškią gerosios mokslinių tyrimų praktikos politiką ir procedūras bei skaidriai ir tinkamai nagrinėdamos įtarimus dėl netinkamo tyrėjui elgesio ir nusižengimų tyrėjų etikai.
- Mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos aktyviai remia tyrėjus, kurie sulaukia grasinimų, ir saugo geros valios pranešėjus, atsižvelgdamos į tai, kad pradedantieji ir pagal terminuotą darbo sutartį dirbantys tyrėjai gali būti ypač pažeidžiami.
- Mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos remia tinkamą visų formų duomenų ir mokslinių tyrimų medžiagos kaupimo, valdymo ir apsaugos infrastruktūrą, reikalingą jų atkuriamumui (angl. *reproducibility*), atsekamumui ir atskaitomybei.

2.2 Mokymai, vadovavimas ir mentorystė

- Mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos užtikrina, kad tyrėjai būtų tinkamai mokomi

mokslinių tyrimų planavimo, metodologijos, analizės, sklaidos ir komunikacijos.

- Siekiant užtikrinti, kad visi suinteresuotieji asmenys būtų supažindinti su atitinkamais kodeksais ir tvarkomis bei įgytų reikiamų įgūdžių taikyti juos savo moksliniams tyrimams, mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos rengia tinkamus ir pakankamus etiškumo ir tyrėjų etikos mokymus.
- Vyresnieji tyrėjai, tyrimų vadovai ir studentų vadovai pataria savo komandų nariams, rodo jiems pavyzdį, konkrečiai nukreipia ir išmoko, kad šie galėtų tinkamai plėtoti ir struktūrizuoti savo mokslinių tyrimų veiklą.
- Visų karjeros pakopų tyrėjai, nuo jaunesniojo iki vyriausiojo lygio, dalyvauja etiškumo ir tyrėjų etikos mokymuose.

2.3 Mokslinių tyrimų procedūros

- Plėtodami mokslinių tyrimų idėjas, tyrėjai atsižvelgia į naujausius atitinkamų sričių pasiekimus.
- Tyrėjai kruopščiai, skaidriai ir atidžiai planuoja, atlieka, analizuoja ir dokumentuoja mokslinius tyrimus.
- Tyrimų protokoluose numatoma ir atsižvelgiama į atitinkamus mokslinio tyrimo dalyvių amžiaus, socialinės lyties, biologinės lyties, kultūros, religijos, pasaulėžiūros, etninės priklausomybės, geografinės padėties ir socialinės klasės skirtumus.
- Tyrėjai tinkamai ir atsakingai naudoja moksliniams tyrimams skirtas lėšas.
- Tyrėjai savo rezultatais dalijasi atvirai, sąžiningai, skaidriai ir tiksliai bei laikosi duomenų ar rezultatų konfidencialumo, kai to teisėtai iš jų reikalaujama.
- Tyrėjai praneša apie savo rezultatus ir metodus, įskaitant išorės paslaugų ar dirbtinio intelekto ir automatinių priemonių naudojimą, tokiu būdu, kuris atitinka disciplinoje galiojančias normas ir, jei reikia, palengvina patikrinimą ar atkartojimą (angl. *replication*).

2.4 Saugikliai

- Tyrėjai, mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos laikosi aktualių kodeksų, gairių ir tvarkų.
- Tyrėjai, laikydamiesi teisinių nuostatų ir etikos principų, pagarbiai ir rūpestingai elgiasi su tyrimų dalyviais ir tiriamaisiais dalykais, ar tai būtų žmonės, gyvūnai, kultūriniai, biologiniai, aplinkos ar fiziniai objektai, bei su jais susijusiais duomenimis.

- Tyrėjai deramai rūpinasi bendruomenės, dirbančiųjų drauge ir kitų su jų tyrimais susijusių sveikata, sauga ir gerove.
- Tyrėjai atpažįsta ir įvertina galimą žalą ir riziką, susijusią su jų moksliniais tyrimais ir jų taikymu, ir švelnina galimą neigiamą poveikį.
- Tyrėjai, prižiūrintys profesines ribas peržengiančius projektus, tokius kaip piliečių mokslas ar dalyvaujantieji moksliniai tyrimai, prisiima atsakomybę už tyrėjų etikos standartų užtikrinimą, priežiūrą, mokymą ir saugiklius.

2.5 Darbo su duomenimis praktika ir jų valdymas

- Tyrėjai, mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos užtikrina tinkamą visų duomenų, metaduomenų, protokolų, kodų, programinės įrangos ir kitos mokslinių tyrimų medžiagos tvarkymą, priežiūrą ir išsaugojimą pagrįstą ir aiškiai nurodytą laikotarpį.
- Tyrėjai, mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos užtikrina, kad prieiga prie duomenų būtų kiek galima atviresnė ir uždara tik tiek, kiek būtina. Kai galima, laikomasi FAIR (angl. *Findable, Accessible, Interoperable and Reusable* – randami, pasiekiami, sąveikūs ir pakartotinai naudotini) duomenų valdymo principų.
- Tyrėjai, mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos teikia skaidrią informaciją, kaip pasiekti duomenis ir gauti leidimą naudotis duomenimis, metaduomenimis, protokolais, kodais, programine įranga ir kita mokslinių tyrimų medžiaga.
- Tyrėjai informuoja mokslinių tyrimų dalyvius apie tai, kaip, laikantis BDAR, bus naudojami, pakartotinai naudojami, prieinami, saugomi ir ištrinami jų duomenys.
- Tyrėjai, mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos patvirtina, kad duomenys, metaduomenys, protokolai, kodai, programinė įranga ir kita mokslinių tyrimų medžiaga yra teisėti ir cituoti mokslinių tyrimų produktai.
- Tyrėjai, mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos užtikrina, kad į visas sutartis ar susitarimus, susijusius su mokslinių tyrimų rezultatais, būtų įtrauktos lygiateisiškumą įgyvendinančios ir sąžiningos nuostatos, reguliuojančios jų naudojimą, nuosavybę ir apsaugą pagal intelektinės nuosavybės teises.

2.6 Darbas drauge

- Visi tyrimų drauge dalyviai yra atsakingi už mokslinių tyrimų ir rezultatų etiškumą.
- Visi tyrimų drauge dalyviai iš pat pradžių oficialiai susitaria dėl mokslinių tyrimų tikslų ir kuo skaidresnio bei atviresnio informavimo apie mokslinių tyrimų rezultatus proceso, prireikus juos stebi ir adaptuoja.

- Visi tyrimų drauge dalyviai iš pat pradžių oficialiai susitaria dėl lūkesčių ir standartų, susijusių su tyrėjų etika, taikomų įstatymų ir tvarkų, bendradarbių intelektualinės nuosavybės apsaugos, konfliktų ir galimų netinkamo elgesio atvejų nagrinėjimo procedūrų, prireikus juos stebi ir adaptuoja.
- Visi tyrimų drauge dalyviai apklausiami ir oficialiai susitaria dėl mokslinių tyrimų rezultatų skelbimo ir kitų rezultatų sklaidos ar panaudojimo formų.

2.7 Publikavimas, sklaida ir autorystė

- Autoriai oficialiai susitaria dėl autorių eiliškumo, pripažindami, kad pati autorystė grindžiama: 1) reikšmingu indėliu rengiant tyrimo planą, renkant atitinkamus duomenis, juos analizuojant ir (ar) interpretuojant; 2) publikacijos rengimu ir (ar) kritine peržiūra; 3) galutinio publikacijos varianto tvirtinimu, ir 4) sutikimu prisiimti atsakomybę už publikacijos turinį, jei publikacijoje nenurodyta kitaip.
- Kur įmanoma, į galutinį publikacijos variantą autoriai įtraukia dalį „Autorių indėlių deklaracija“, kurioje aprašo kiekvieno autoriaus atsakomybės sritis ir indėlį.
- Autoriai pripažįsta svarbų darbą ir indėlį tokių asmenų kaip dirbantieji drauge, padėjėjai ir finansuotojai, kurie neatitinka autorystės kriterijų, bet sudarė sąlygas atlikti mokslinį tyrimą.
- Autoriai atskleidžia bet kokius finansinius ir nefinansinius interesų konfliktus, taip pat mokslinio tyrimo ar publikacijos rėmimo šaltinius.
- Autoriai ir leidėjai nedelsdami paskelbia atitaisymus arba, prireikus, atšaukia publikacijas. Atšaukimo tvarka yra aiški, priežastys nurodomos, o autoriai vertinami už tai, kad po paskelbimo jie pateikia taisymus.
- Autoriai, mokslinių tyrimų institucijos, leidėjai, finansuotojai ir tyrėjų bendruomenė pripažįsta, kad skelbimui ir sklaidai neigiami rezultatai gali būti tiek pat reikšmingi, kaip ir teigiami.
- Autoriai atidžiai ir sąžiningai bendrauja su kolegomis, politikos formuotojais ir visuomene.
- Autoriai, bendraudami, informuodami ir įtraukdami visuomenę, teikia skaidrią informaciją apie prielaidas ir vertybes, darančias įtaką jų tyrimams, apie įrodymų patikimumą, taip pat likusius neapibrėžtumus bei žinių spragas.
- Autoriai laikosi aprašytų kriterijų nepriklausomai nuo to, ar jie skelbia prenumeruojamame žurnale, atvirosios prieigos žurnale, ar bet kokia kita publikavimo forma, įskaitant pateiktų rankraščių (angl. *preprint*) serverius.

2.8 Recenzavimas ir vertinimas

- Tyrėjai rimtai žiūri į savo įsipareigojimą ir atsakomybę tyrėjų bendruomenei referuodami, recenzuodami ir vertindami; tyrėjai, mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos pripažįsta šį darbą ir už jį atlygina.
- Tyrėjai, mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos skaidriai recenzuoja ir teikia pagrįstus vertinimus apie skelbti teikiamus rankraščius, finansavimo, skyrimo, paaukštinimo ar atlygio paraiškas ir atskleidžia, jei naudoja dirbtinį intelektą ir automatines priemones.
- Recenzantai ir redaktoriai deklaruoja visus esamus ar numanomas interesų konfliktus ir, jei reikia, nusišalina nuo diskusijų ir sprendimų dėl skelbimo, finansavimo, skyrimo, paaukštinimo ar atlygio.
- Recenzantai išlaiko konfidencialumą, išskyrus atvejus, kai yra išankstinis pritarimas atskleisti informaciją.
- Recenzantai ir redaktoriai gerbia autorių ir pareiškėjų teises ir prašo leidimo naudotis pateiktomis idėjomis, duomenimis ar interpretacijomis.
- Tyrėjai, mokslinių tyrimų institucijos ir organizacijos taiko vertinimo praktiką, pagrįstą kokybės, žinių plėtros ir poveikio principais, kurie neapsiriboja kiekybiniais rodikliais ir, kur reikšminga, atsižvelgia į įvairovę, įtrauktį, atvirumą ir bendradarbiavimą.

3. Nusižengimai tyrėjų etikai

Labai svarbu, kad tyrėjai įsisavintų savo dalykinės srities žinias, metodus ir etinę praktiką. Jei nesilaikoma gerosios mokslinių tyrimų praktikos, nusižengiama profesinei atsakomybei. Dėl to nukenčia mokslinių tyrimų procesai, prastėja tyrėjų tarpusavio santykiai, mažėja pasitikėjimas ir tikėjimas moksliniais tyrimais, eikvojami išteklių ir gali būti daroma nereikalinga žala tyrimų dalyviams ir tiriamiesiems dalykams, naudotojams, visuomenei arba aplinkai.

3.1 Netinkamas tyrėjui elgesys ir kita nepriimtina praktika

Netinkamas tyrėjui elgesys tradiciškai apibrėžiamas kaip fabrikavimas, falsifikavimas ar plagiatas (vadinamoji FFP klasifikacija) siūlant, atliekant ar recenzuojant mokslinius tyrimus arba skelbiant jų rezultatus.

- **Fabrikavimas** – duomenų ar rezultatų išgalvojimas ir jų užfiksavimas tarsi jie būtų tikri.
- **Falsifikavimas** – manipuliavimas mokslinių tyrimų medžiaga, įranga, vaizdais ar procesais arba duomenų ar rezultatų keitimas, praleidimas ar nuslėpimas be pateisinamos priežasties.
- **Plagiatas** – naudojimas kitų asmenų darbu ar idėjomis, tinkamai nenurodant šaltinių, kuriais buvo remiamasi.

Yra ir kitų nusižengimų gerajai mokslinių tyrimų praktikai, kurie iškraipo mokslinių tyrimų fiksavimą arba kenkia mokslinių tyrimų proceso etiškumui ar tyrėjų etikai. Be šiose Tyrėjų etikos kodekse aiškinamų nusižengimų gerajai mokslinių tyrimų praktikai, kiti nepriimtini praktikos pavyzdžiai apima šiuos, bet jais neapsiriboja:

- Leidimas finansuotojams, rėmėjams ar kitiems asmenims kelti pavojų mokslinių tyrimų proceso nepriklausomumui ir nešališkumui arba nešališkam rezultatų pateikimui.
- Piktnaudžiavimas statusu skatinant nusižengimus tyrėjų etikai ar siekiant asmeninės karjeros.
- Kitų tyrėjų darbo vilkinimas arba nepagrįstas trukdymas jiems dirbti.
- Netinkamas statistikos naudojimas, pavyzdžiui, nepagrįstai įteigiant statistinį reikšmingumą.
- Dirbtinio intelekto ar automatinių priemonių naudojimo kuriant turinį ar rengiant publikacijas slėpimas

- Tyrimų duomenų ar rezultatų nuslėpimas be pateisinamos priežasties.
- Mokslinių tyrimų rezultatų išskaidymas į kelias publikacijas, siekiant padidinti jų skaičių (angl. *salami publications*).
- Atrankinis arba netikslus citavimas.
- Nepagrįstas tyrimo bibliografijos išplėtimas, siekiant įtikti redaktoriams, recenzentams ar kolegoms, arba manipuliavimas bibliografiniais duomenimis.
- Manipuliavimas autoryste ar kitų tyrėjų vaidmens menkinimas publikacijose.
- Pakartotinis savo ankstesnių publikacijų didelių dalių, įskaitant vertimus, skelbimas, tinkamai jų nenurodant ar necituojant (angl. *self-plagiarism*).
- Žurnalų, leidyklų, renginių ar paslaugų, kenkiančių mokslinių tyrimų kokybei („grobuoniškų“ žurnalų ar konferencijų, mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugas teikiančių organizacijų, angl. *paper mills*), steigimas, rėmimas ar sąmoningas naudojimas jomis.
- Dalyvavimas recenzentų ir autorių karteliuose, kurie susitarę recenzuoja vieni kitų publikacijas.
- Klaidingas mokslinių tyrimų pasiekimų, duomenų, dalyvavimo ar interesų pateikimas.
- Piktybiškas tyrėjo kaltinimas netinkamu elgesiu ar kitais nusižengimais.
- Kitų asmenų numanomų nusižengimų tyrėjų etikai ignoravimas arba nepriimtinos institucijų reakcijos į netinkamą elgesį ar kitus nusižengimus dangstymas.

Už šiurkščiausias nepriimtinos praktikos formas taikomos sankcijos, tačiau mažų mažiausia reikia dėti visas pastangas, siekiant užkirsti joms kelią, atgrasyti nuo jų ir jas sustabdyti pasitelkiant mokymus, vadovavimą ir mentorystę bei plėtojant pozityvią ir palankią mokslinių tyrimų aplinką.

3.2 Nusižengimų ir pareikštų įtarimų netinkamu elgesiu nagrinėjimas ir sprendimai

Nacionalinės ir institucinės gairės dėl veiksmų, susijusių su nusižengimais gerajai mokslinių tyrimų praktikai ir pareikštais įtarimais netinkamu elgesiu, skiriasi. Tačiau visuomenė ir tyrėjų bendruomenė visada suinteresuota, kad nusižengimai būtų nagrinėjami sąžiningai, nuosekliai ir skaidriai. Į bet kokį nagrinėjimo procesą reikia įtraukti šiuos principus:

- Bet kuris asmuo, kaltinamas netinkamu tyrėjui elgesiu, laikomas nekaltu, kol neįrodyta priešingai.

- Nagrinėjimai yra sąžiningi, išsamūs ir atliekami tinkamai, nepažeidžiant tikslumo, objektyvumo ar išsamumo.
- Nagrinėjime dalyvaujančios šalys deklaruoja visus interesų konfliktus, kurie gali kilti nagrinėjimo metu.
- Imamasi priemonių užtikrinti, kad nagrinėjimai būtų užbaigti ir būtų pateikta išvada.
- Nagrinėjimai atliekami konfidencialiai, kad būtų apsaugoti su jais susiję asmenys.
- Nagrinėjimų metu institucijos gina geros valios pranešėjų teises ir užtikrina, kad nekiltų pavojus jų tolesnei karjerai.
- Bendrosios nusižengimų gerajai mokslinių tyrimų praktikai nagrinėjimo ir sprendimų procedūros yra viešai skelbiamos ir prieinamos, kad būtų užtikrintas jų skaidrumas ir vienodumas.
- Asmenims, kaltinamiems netinkamu tyrėjui elgesiu, pateikiama išsami informacija apie pareikštą įtarimą (-us) ir suteikiamos visos galimybės jį (juos) atsakyti ir pateikti įrodymus.
- Nagrinėjant netinkamą tyrėjui elgesį, atsižvelgiama tiek į asmenų, tiek į institucijų, prisidėjusių pažeidžiant gerąją mokslinių tyrimų praktiką, vaidmenį.
- Asmenims, dėl kurių netinkamo elgesio pareikšti įtarimai pasitvirtino, taikomi veiksmai, proporcingi nusižengimo sunkumui.
- Nustačius, kad tyrėjams pareikšti įtarimai netinkamu elgesiu nepasitvirtino, imamasi atitinkamų atkuriamųjų veiksmų.

1 priedas. Pagrindiniai šaltiniai

All European Academies (ALLEA) (2013). "Ethics Education in Science: Statement by the ALLEA Permanent Working Group on Science and Ethics." www.allea.org/wp-content/uploads/2015/07/Statement_Ethics_Edu_web_final_2013_10_10.pdf [Accessed 26/04/2023]

All European Academies (ALLEA) (2018). "Ethical Aspects of Open Access: A Windy Road." <https://www.allea.org/wp-content/uploads/2018/12/Ethical-Aspects-of-Open-Access-Report.pdf> [Accessed 26/04/2023]

AllTrials (2013). <http://www.alltrials.net/> [Accessed 26/04/2023]

American Association for the Advancement of Science (AAAS) (2017). "Ethics & Principles for Science & Society Policy-Making: The Brussels Declaration." <http://www.sci-com.eu/main/docs/Brussels-Declaration.pdf> [Accessed 26/04/2023]

American Society for Cell Biology (ASCB) Annual Meeting (2013). "San Francisco Declaration on Research Assessment." <https://sfdora.org/read/> [Accessed 26/04/2023]

Committee on Publication Ethics (COPE). Guidelines. <http://publicationethics.org/resources/guidelines> [Accessed 26/04/2023]

Directory of Open Access Journals (DOAJ). <https://doaj.org/> [Accessed 26/04/2023]

Embassy of Good Science. https://embassy.science/wiki/Main_Page [Accessed 26/04/2023]

EQUATOR Network. Reporting guidelines to enhance the quality and transparency of health research. <https://www.equator-network.org/> [Accessed 26/04/2023]

EURODAT Collaborative Data Infrastructure. <https://eudat.eu/data-management> [Accessed 26/04/2023]

European Citizen Science Association (ECSA). Guidelines and Policies. <https://www.ecsa.ngo/documents/> [Accessed 26/04/2023]

European Commission, Directorate-General for Research and Innovation (2020). "Six Recommendations for Implementation of FAIR Practice." <https://data.europa.eu/doi/10.2777/986252> [Accessed 26/04/2023]

European Commission, Directorate-General for Research and Innovation (2020). "Access to and Preservation of Scientific Information in Europe." <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6e5718ef-f179-11ea-991b-01aa75ed71a1> [Accessed 26/04/2023]

European University Association, Science Europe, European Commission – Directorate-General for Research and Innovation (2022). “Agreement on Reforming Research Assessment.” <https://coara.eu/agreement/the-agreement-full-text/> [Accessed 26/04/2023]

FORCE11, Data Citation Synthesis Group, Martone M. (ed.) (2014). “Joint Declaration of Data Citation Principles.” <https://doi.org/10.25490/a97f-egyk> [Accessed 26/04/2023]

Hicks D., Wouters, P., Waltman L., et al. (2015). “Bibliometrics: The Leiden Manifesto for Research Metrics.” *Nature* 520, 429-431. <https://doi.org/10.1038/520429a> [Accessed 26/04/2023]

InterAcademy Partnership (IAP) (2016). “Doing Global Science: A Guide to Responsible Conduct in the Global Research Enterprise.” <http://interacademycouncil.net/24026/29429.aspx> [Accessed 26/04/2023]

InterAcademy Partnership (IAP) (2022). “Combating Predatory Academic Journals and Conferences.” <https://www.interacademies.org/publication/predatory-practices-report-English> [Accessed 26/04/2023]

International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE). “Defining the Role of Authors and Contributors.” <http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/defining-the-role-of-authors-and-contributors.html> [Accessed 26/04/2023]

Ministerial Conference on the European Research Area (2020). “Bonn Declaration on Freedom of Scientific Research.” https://www.bmbf.de/bmbf/shareddocs/downloads/files/drpf-erbonner_erklaerung_en_with_signatures_maerz_2021.pdf [Accessed 26/04/2023]

Moher D., Bouter, L., Kleinert, S., Glasziou, P., Sham, M.H., Barbour, V., et al. (2020). “The Hong Kong Principles for Assessing Researchers: Fostering Research Integrity.” *PLoS Biology* e3000737. <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.3000737> [Accessed 26/04/2023]

National Information Standards Organization (2022). CReDiT (Contributor Roles Taxonomy). <https://credit.niso.org/> [Accessed 26/04/2023]

Open Access Scholarly Publishing Association (OASPA) (2022). “Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing.” <https://oaspa.org/principles-of-transparency-and-best-practice-in-scholarly-publishing-4/> [Accessed 26/04/2023]

Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) Global Science Forum (2007). “Best Practices for Ensuring Scientific Integrity and Preventing Misconduct.” <https://www.oecd.org/sti/sci-tech/40188303.pdf> [Accessed 26/04/2023]

Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) Global Science Forum (2022). “Integrity and Security in the Global Research Ecosystem.” <https://read.oecd.org/10.1787/1c416f43-en> [Accessed 26/04/2023].

Research Data Alliance RDA (2016). “RDA/WDS Publishing Data Workflows WG Recommendations.” <http://doi.org/10.15497/RDA00004> [Accessed 26/04/2023]

Research Data Alliance RDA (2016). “Data Description Registry Interoperability WG: Interlinking Method and Specification of Cross-Platform Discovery.” <http://doi.org/10.15497/RDA00003> [Accessed 26/04/2023]

Standard Operating Procedures for Research Integrity (SOPs4RI). <https://sops4ri.eu/> [Accessed 26/04/2023]

Trusted Secure Data Sharing Space (TRUST) project consortium (2018). “Global Code of Conduct for Research in Resource-Poor Settings.” <https://www.globalcodeofconduct.org/> [Accessed 26/04/2023]

UK Academy of Medical Sciences (2016). “Perspectives on ‘Conflicts of Interest.’” <https://acmedsci.ac.uk/file-download/41514-572ca1ddd6cca.pdf> [Accessed 26/04/2023]

UNESCO (2021). “Recommendation on Open Science.” <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379949.locale=en> [Accessed 26/04/2023]

Vrije Universiteit Amsterdam Research Portal, Krishma Labib (2023). “Developing Guidelines for Research Institutions - Journey towards Research Integrity.” <https://research.vu.nl/en/publications/developing-guidelines-for-research-institutions-journey-towards-r> [Accessed 26/04/2023]

Wilkinson, M.D., Dumontier, M., Aalbersberg, I.J. et al. (2016). “The FAIR Guiding Principles for Scientific Data Management and Stewardship.” *Scientific Data* 3:160018. <http://doi.org/10.1038/sdata.2016.18> [Accessed 26/04/2023]

World Conference on Research Integrity (WCRI) (2010). “Singapore Statement on Research Integrity.” <https://wcrif.org/guidance/singapore-statement> [Accessed 26/04/2023]

World Conference on Research Integrity (WCRI) (2013). “Montreal Statement on Research Integrity in Cross-Boundary Research Collaborations.” <https://wcrif.org/guidance/montreal-statement> [Accessed 26/04/2023]

World Conference on Research Integrity (WCRI) (2023). “Cape Town Statement on Fostering Research Integrity through Fairness and Equity.” <https://www.wcrif.org/guidance/cape-town-statement> [Accessed 26/04/2023]

2 priedas. Peržiūros eiga

Pirminį *Europos elgesio kodeksą mokslinių tyrimų etikos klausimais* 2011 m. parengė Europos mokslų ir humanitarinių mokslų akademijų federacija (ALLEA) ir Europos mokslo fondas (ESF). Nuo pat pradžių Europos elgesio kodeksas buvo sumanytas kaip gyvas dokumentas, kuris prireikus bus peržiūrimas ir redaguojamas atsižvelgiant į besikeičiančias problemas ir naujas sritis, kad jis ir toliau galėtų tarnauti mokslinių tyrimų bendruomenei kaip gerosios mokslinių tyrimų praktikos pagrindas.

2017 m. ALLEA parengė naują *Europos elgesio kodekso mokslinių tyrimų etikos klausimais* versiją. Šią peržiūrą be kitų pasikeitimų paskatino pokyčiai šiose srityse: Europos mokslinių tyrimų finansavimo ir reglamentavimo, institucinės atsakomybės, komunikacijos ir sklaidos, socialinės žiniasklaidos naudojimo, peržiūros procedūrų, atvirosios prieigos leidybos, saugyklų naudojimo ir piliečių dalyvavimo moksliniuose tyrimuose. Atliekant peržiūrą buvo plačiai konsultuojamasi su pagrindinėmis Europos mokslinių tyrimų suinteresuotosiomis šalimis, tiek viešosiomis, tiek privačiomis, siekiant užtikrinti bendros atsakomybės jausmą.

Šis dokumentas yra nauja 2017 m. *Europos elgesio kodekso mokslinių tyrimų etikos klausimais* redakcija. Dabartiniame leidime pateikiami pakeitimai, kuriais siekiama užtikrinti, kad Tyrėjų etikos kodeksas ir toliau atitiktų savo paskirtį ir būtų aktualus visoms disciplinoms ir naujoms mokslinių tyrimų ar mokslinių tyrimų praktikos sritims. Jame atsižvelgiama į duomenų valdymo praktikos pokyčius, Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (GDAR) ir naujausius atvirosios mokslo ir mokslinių tyrimų vertinimo pokyčius. Pakeitimai atspindi naują supratimą apie mokslinių tyrimų kultūros svarbą sudarant sąlygas tyrėjų etikai ir įgyvendinant gerąją mokslinių tyrimų praktiką. Jie taip pat atspindi didesnį mokslinių tyrimų bendruomenės supratimą apie diskriminacijos mechanizmus ir atskirtį bei visų dalyvių atsakomybę už lygiateisiškumą, įvairovės ir įtraukties skatinimą.

3 priedas: Socialinių partnerių sąrašas

ALLEA norėtų padėkoti visoms organizacijoms ir projektams-socialiniams partneriams, dosniai teikusiems detalizuotus ir įžvalgius atsiliepimus konsultavimosi procedūros metu:

- Association of Learned and Professional Society Publishers (ALPSP)
- Committee on Publication Ethics (COPE)
- Conference of European Schools for Advanced Engineering Education and Research (CESAER)
- EU-LIFE
- European Association of Research and Technology Organisations (EARTO)
- European Association of Research Managers and Administrators (EARMA)
- European Chemical Society (EuChemS)
- European Commission
- European Group on Ethics in Science and New Technologies (EGE)
- European Industrial Research Management Association (EIRMA)
- European Molecular Biology Organization (EMBO)
- European Network of Research Ethics Committees (EUREC)
- European Network of Research Integrity Offices (ENRIO)
- European Physical Society (EPS)
- European University Association (EUA)
- EuroScience
- FoodDrinkEurope
- Global Young Academy (GYA)
- HYBRIDA
- International Association of Scientific, Technical and Medical Publishers (STM)
- League of European Research Universities (LERU)
- Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA)
- Path2Integrity
- PRO-Ethics
- Responsible Open Science in Europe (ROSiE)
- Science Europe
- Standard Operating Procedures for Research Integrity (SOPs4RI)
- TechEthos
- The Guild
- UK Publishers Association
- Young European Research Universities Network (YERUN)

Detalizuotą apibendrinimą apie konsultavimosi su socialiniais partneriais eigą ir kaip atsiliepimai veikė 2023 m. peržiūrą galima rasti <https://allea.org/code-of-conduct/>.

4 priedas. ALLEA Mokslo ir etikos nuolatinė darbo grupė

ALLEA Mokslo ir etikos nuolatinė darbo grupė (PWGSE) nagrinėja įvairius „vidinius“ (mokslo bendruomenės viduje) ir „išorinius“ (mokslo ir visuomenės santykiai) klausimus. Kadangi etikos klausimai buvo esminis vieningos Europos stiprinimo, taip pat ir ALLEA kūrimo elementas, PWGSE buvo įsteigta siekiant suburti akademijų ekspertus iš visos Europos ir suteikti jiems platformą nuolatinėms diskusijoms mokslinių tyrimų etiškumo ir tyrėjų etikos klausimais.

Pastaraisiais metais PWGSE išplėtė pajėgumus ir veiklą, kad galėtų tinkamai vykdyti savo misiją – kolektyviai svarstyti tokias temas kaip, be kita ko, tyrėjų etika, etinis švietimas mokslo srityje ir mokymas mokslinių tyrimų srityje, mokslo politikos konsultacijų etika, pasitikėjimas mokslu, netinkamas elgesys mokslinėje veikloje ir plagijavimas.

Tarp neseniai nagrinėtų temų – etiniai atvirosios prieigos leidybos klausimai, mokslinių tyrimų vertinimo reforma, skaitmeninių ir (bio)medicininių technologijų tyrimai. Be to, grupė teikia ekspertinę pagalbą programos „Horizontas 2020“ projektams „Mokslas su visuomene ir visuomenei“ (SwafS) ir „Horizontas Europa“ WIDERA, susijusiems su mokslinių tyrimų etiškumu ir tyrėjų etika, ir remia ALLEA narystę projekte „TechEthos“, kuriame sprendžiami naujų ir atsirandančių technologijų, turinčių didelį socialinį ir ekonominį poveikį, etikos klausimai.

PWGSE reguliariai renkasi į posėdžius, taip pat rengia teminius susitikimus platesnėje aplinkoje, paprastai bendradarbiaudama su kitomis atitinkamomis tarptautinėmis organizacijomis. Sėkmingai vykdydami „Europos tyrėjų etikos kodekso“ peržiūros procesą, PWGSE nariai rėmėsi savo plačiu ekspertų ir institucijų tinklu.

ALLEA Mokslo ir etikos nuolatinės darbo grupės nariai

Maura Hiney (pirmininkė) – Royal Irish Academy, **Parengimo grupė**

László Fésüs – Hungarian Academy of Sciences

Göran Hermerén – Royal Swedish Academy of Letters, History and Antiquities, **Parengimo grupė**

Lisa Maria Herzog – Global Young Academy, **Parengimo grupė**

Anne Ruth Mackor – Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences

Anne Sophie Meincke – Austrian Academy of Sciences

Bertil Emrah Oder – Bilim Akademisi (The Science Academy, Turkey)

Deborah Oughton – Norwegian Academy of Science and Letters, **Parengimo grupė**

Roger Pfister – Swiss Academies of Arts and Sciences

Pere Puigdomènech – Royal Academy of Sciences and Arts of Barcelona, Institute for Catalan Studies (Spain)

Michael Quante – Union of German Academies of Sciences and Humanities

Nils-Eric Sahlin – Royal Swedish Academy of Letters, History and Antiquities

Camilla Serck-Hanssen – Norwegian Academy of Science and Letters

Raivo Uibo – Estonian Academy of Sciences

Els Van Damme – Royal Academy of Sciences, Letters and Arts of Belgium, **Parengimo grupė**

Krista Varantola – Council of Finnish Academies, **Parengimo grupė (pirmininkė)**

Parama PWGSE ir Parengimo grupei: Mathijs Vleugel (ALLEA sekretoriatas)

Daugiau informacijos apie ALLEA Mokslo ir etikos nuolatinę darbo grupę galite rasti <https://allea.org/research-integrity-and-research-ethics/>.

ALLEA – All European Academies

ALLEA, Europos mokslų ir humanitarinių mokslų akademijų federacija, atstovauja daugiau kaip 50 akademijų iš beveik 40 ES ir ne ES šalių. Nuo pat jos įkūrimo 1994 m. ALLEA savo narių vardu kalba Europos ir tarptautinėje arenoje, propaguoja mokslą kaip visuotinį viešąjį gėrį ir sudaro palankesnes sąlygas moksliniam bendradarbiavimui tarp valstybių ir disciplinų.

Akademijos yra savavaldės institucijos, kurias sudaro žymūs mokslininkai, atstovaujantys visoms mokslinio tyrimo sritims. Jos yra unikalus intelektualinės kompetencijos, patirties ir daugiadisciplininių žinių turintis žmogiškasis išteklius, skirtas mokslo ir studijų pažangai Europoje ir pasaulyje.

ALLEA kartu su savo nariais siekia gerinti mokslinių tyrimų sąlygas, teikti geriausias nepriklausomas ir tarpdisciplinines mokslines konsultacijas ir stiprinti mokslo vaidmenį visuomenėje. Tokiu būdu ALLEA perduoda Europos akademijų patirtį mokslo bendruomenei, sprendimus priimantiems asmenims ir visuomenei. Rezultatai – mokslu pagrįstos konsultacijos visuomenei svarbiomis temomis, taip pat veikla, kuria skatinamas mokslinis bendradarbiavimas, argumentacija ir vertybės, įtraukiant visuomenę.

ALLEA yra pelno nesiekianti asociacija ir yra visiškai nepriklausoma nuo politinių, religinių, komercinių ar ideologinių interesų.

through the...
tor impulses /...
psychoanalysis the process by wh...
the id, and the state that resul...
effect of defense mechanisms

integrity | in'te

1 the quality of being hon...
integrity.

- 2 the state of being wh...
• the condition of bein...
• internal consistency

origin late Middle E...
integer } Compar...

allea | All European
Academies

integum